

Làng Xuân A (tên gọi là Làng Ó) thuộc phường Võ Cường, thành phố Bắc Ninh là một làng quan họ gò c. Ở đây hàng tuần các liền anh liền chị thường tổ chức hát quan họ ở Nhà Văn hoá Làng.

Tôi và anh Vân Chi nhím Câu lạc bộ đến thì phòng Nhà Văn hoá đã mở. Đèn điện sáng choang. Một dãy sáu cái quạt trần quay vù vù. Một chiếc ngói: già, trẻ, nam, nữ có cả. Họ đã tụ đông đủ, chuyển trò chơi nói râm ran. Họ hát sáo họ đi mời tham gia Trung tâm UNESCO Văn hoá Quan họ ở đây đều làm ruộng. Tiếng là thành phố nhưng Xuân A, nhà nào cũng làm ruộng. Rồi rồi thì buôn bán lát vớt ở chợ làng. Ngay lúc này, đã hơn tám giờ rồi, nhưng còn một số người vẫn chưa ăn cơm. Đến giờ họ nên phải ra Nhà Văn hoá kéo một người chị.

Tên họ quan họ là phải hát có đôi. Thiểu người này thì người kia cũng không thể hát một mình. Chị Dung, chị Bắc nói vui, ra đến Nhà Văn hoá, chân chúng em vẫn còn lấm bùn chưa kịp rửa. Chị còn vẽ rửa một thôi.

Ồn ào, vui vẻ một lúc; buổi sinh hoạt quan họ được tiến hành một cách tưng bừng, tưng giắc. Không cần nhạc nhũ. Đôi nào đôi nào tay họ hát với nhau, tay họ nắm cho nhau, cho đến khi họ, đến giờ nghỉ. Rồi nghiêm túc! Tuy đông người nhưng tuy nhiên không có những lời nói hành vi sư phạm, xô bồ. Tôi nghĩ bụng, người ta hay nói ‘Văn hoá quan họ’ là thế này đây!

Là một làng quan họ gò c, cho nên ai cũng thấy tự hào được tiếp nối truyền thống tốt đẹp của tiên đời. Ai cũng mong muốn được gìn giữ và phát huy cái hay cái đẹp của Văn hoá quan họ. Nhiều hội viên là cháu chắt nhiều đời của những nghệ nhân nổi tiếng sành chơi quan họ. Đó là các cô chơi quan họ. Đó là ông bà chơi quan họ. Đó là bố mẹ chơi quan họ. Và đến bây giờ là đời các cô “lời n anh”, “lời n ch” chơi quan họ. Một số nghệ nhân còn có con trai, con dâu, con gái, cháu nội, cháu ngoại cùng tiếp hát quan họ ở Câu lạc bộ này. Tuy ở Bắc Ninh có nhiều làng quan họ, mỗi làng có một điệu hát khác nhau, nhưng về cơ bản là phải hát đúng luật. Một nét rất văn hoá trong quan họ là không Làng nào chê Làng nào hát sai. Đó là hay chứ!

Đêm nay, các lời n ch cao tu ở làng Xuân A đang hào hứng đón tiếp trình hát bài “Đón quán bán hàng” theo điệu hát của làng Xuân ở xa đời.

Hàng tháng đều tổ chức các cuộc giao lưu quan họ giữa các làng trong vùng vào những ngày mùng ba, mùng bảy, mùng mười ba, mùng mười bảy để tránh các đám cưới hè. Luân phiên nhau đến ra đặng cai, gọi là quan họ số đôi. Quan họ số đôi phải lo thuê - mượn hội trường. Nay thì làng nào cũng có Nhà Văn hoá, thôn nào là có sân loa, đài, ánh sáng. Ban tổ chức báo cáo và mời chi bộ, Trường thôn, Một thôn làng, Hội Nghệ nhân cao tu, Hội Phụ nữ, Đoàn Thanh niên đến dự, giao lưu. Nghệ nhân dân vùng quan họ nói chung rất thích được hát quan họ, cho nên họ tích cực luyện tập ở nhà. Khi đã hát cho nhiều người nghe, nhiều người xem thì phải ăn mừng theo điệu quan họ của truyền.

Trang phục quan họ các cá nhân phải tự mua sắm. Nam thì nhất thiết phải có quần trắng, áo the, khăn xếp, ô đen, giày đen. Nữ thì có áo tằm thân màu trắng, màu trắng, thướt tha hoa lý, hoa đào, yếm đào, váy đen hoặc xanh thẫm, khăn thâm, vớ trắng, nón ba tầm (nón thúng quai thao). Nam nữ đều thích có đẹp được trang điểm má phơn, môi son. Các bạn nữ trẻ tuổi còn mua thêm cặp lông mi giả, khi lên đi lên xuống, đôi con mắt long lánh lại thêm phơn long lanh. Một nghệ nhân sẽ sẵn sàng cho đôi bạn nữ cũng gần bằng tuổi. Tôi kém lắm! Chẳng ai bắt buộc, nhưng cũng chẳng ai ngăn cấm được họ rủ nhau đi sắm sửa một cách đầy đủ hơn. Về đi về hát vang trời.

Tháng đôi lên đi hát giao lưu. Thông thường là hát hát buổi sáng. Nghỉ ăn cơm quan họ do quan họ số đôi liêu lo. Ai ăn thì tự nguyện đóng góp vào mâm cỗ hai mâm nghìn đồng để ban hội của mua lương thực thực phẩm và thuê loa đài, nhạc công, nhạc cụ.

Nếu đi hát mừng các gia đình hội viên khi có việc vui như cưới hỏi, nhà mới thì không bao giờ

lễ y tế n. Mọi ăn c thì ăn.

Vùng Kinh Bắc có 49 làng quan họ thì Bắc Ninh có 44 làng. Có đến 38 làng có tục kết ch vợ làng quan họ bên. Riêng làng Xuân không kết ch vợ làng nào. Nghe anh Vân kể chuyện, tôi xa đến nay, có đến ngày mừng bên và mừng năm Tết là ngày Hội Ó. Các bên quan họ khắp nơi đến Làng Xuân để hát và hát quan họ theo lối mới trong năm của các gia đình ch quan họ suốt mấy ngày liền.

Ngày xa th và ngày nay vẫn th. Nhà nào cũng chu n b s n vài mâm cỗ để tiếp quan họ bên đến ch h và thăm gia đình. Dĩ nhiên là tu tâm và tu túi tiến của mỗi gia đình mà làm cỗ to, cỗ nhỏ. “Giàu làm kép, nghèo làm đến”. Cỗ to, cỗ nhỏ không thành vẫn đến, miễn là quan họ vui với nhau, giữ được cái tình, cái nghĩa với nhau. Tục lệ này đã lưu giữ ở đây hàng trăm năm rồi. Đến ngày khác, hội làng khác các liền anh liền chị quan họ Xuân không xứng xứng qu áo là liền t đi tr y hội xuân và đi hát hội cho đến hết giêng hai. Đây cũng là thú chơi của người quan họ.

Có thể nói, những người đang tham gia sinh hoạt ở trung tâm UNESCO Văn hoá Quan họ là những người đã xác định cho mình là:

Tự nguyện (vào hội)

Tự giác (tập luyện)

Tự túc (mỗi người chi)

Những đức cái là: Tự hào! Rút tự hào!./.

Nguyễn Thị Hồng

